ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Οἱ 561 ἄγνωστες ἡμέρες του ἀπό τή νύχτα τῆς συλλήψεως ὥς τόν ὕστατο ἀποχαιρετισμό

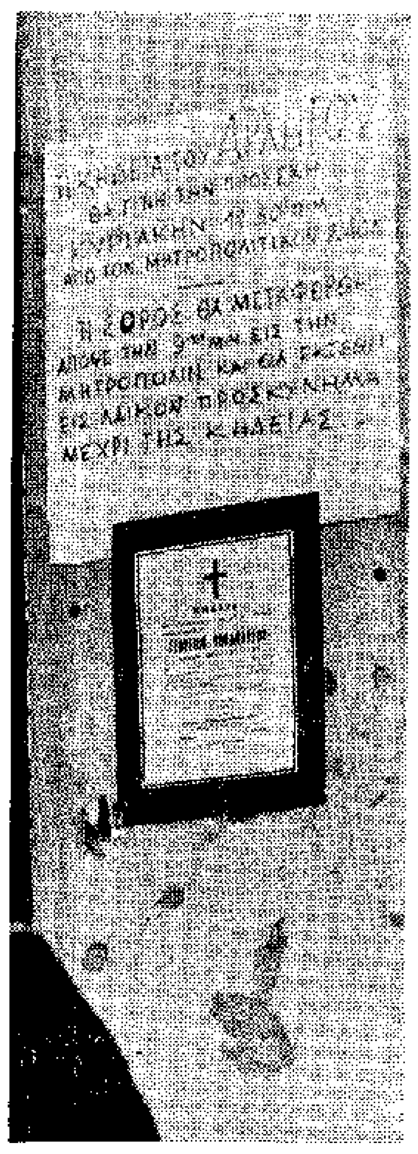

'Αγγελτήρια στήν ἐξώθυρα τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ γιά τήν κηδεία τοῦ 'Αρχηγοῦ

ΚΑΙ ΑΛΛΗ «ΛΥΣΙΣ»

Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος

μετοχῆς πρέπει νά ἐξασφαλισθοῦν προηγουμένως «ἐπαρκεῖς ἐγγυήσεις καί προϋποθέσεις».

Τήν ἀνάγκην, ἐξ ἄλλου, νά ὑπάρξη εἴτε ἕνα συντονιστικό ὄργανο τῶν δύο κομμάτων εἴτε μιά κοινή συμπαράταξις τῶν πολιτικῶν δυνάμεων μέ στόχο τήν ἀποκατάστασιν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, ὑποστηρίζουν, τόσο μέ χθεσινές δηλώσεις του ὁ πρώην ὑπουργός κ. Πολυχρονίδης ὅσο καί βουλευταί τῶν δύο μεγαλυτέρων κομμάτων τῆς χώρας.

★ 'Από τήν πλευρά τοῦ κ. Σπ. Μαρκεζίνη, στό μεταξύ, δέν ἀποκλείεται μέσα στήν ἑβδομάδα πού ἄρχισε νά ἀνακοινωθῆ ἡ ἵδρυσις κόμματος. Εἶναι ἐπίσης γνωστό, ὅτι περί τά τέλη τῆς ἑβδομάδος αὐτῆς ἐνδέχεται νά ἀρχίση ὁ κ. Πρωθυπουργός τίς (προεκλογικές) περιοδεῖες του σέ διάφορες περιοχές τῆς χώρας. Ὅπως ἤδη ἔγραψε «Τό Βῆμα», ὁ κ. Μαρκεζίνης λέγεται ὅτι θά ἀρχίση τήν «πορεῖαν πρός τόν λαόν» ἀπό τήν Θεσσαλία.

Ὁ κ. Α. Παπανδρέου

Ἔγκυρος κυβερνητική πηγή ἀναφερομένη χθές στά ἀναγραφέντα ἀπό φιλοκυβερνητικές ἐφημερίδες ὅτι μέ τήν εὐκαιρία τοῦ σημερινοῦ μνημοσύνου τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου ἐνδέχεται νά ἔλθη σήμερα προσωρινά στήν 'Ελλάδα ὁ κ. 'Ανδρέας Παπανδρέου, ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει τοῦ πράγματος.

Ὁ κ. Στεφανόπουλος

Ὁ πρώην πρωθυπουργός κ. Στ. Στεφανόπουλος ἐρωτηθείς χθές ἐπί δημοσιεύματος ἐφημερίδος τῆς Θεσσαλονίκης, κατά τό ὁποῖον ἐνδέχεται νά ἀνατεθῆ εἰς αὐτόν ἡ πρωθυπουργία (ἐάν ἀποχωρήση ὁ κ. Μαρκεζίνης) ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμία γνῶσιν ἔχει ὅλων αὐτῶν. Καί κατ' ἀκολουθίαν — προσέθεσε — τό δημοσίευμα δέν ἀνταποκρίνεται στά πράγματα.

Ο ΓΡΙΒΑΣ

Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος

ζεται μέ τό καθεστώς τῶν 'Αθηνῶν καί ὅτι, ὅταν ἦταν ἐκεῖ (στήν 'Αθήνα), οἱ φορεῖς τοῦ καθεστῶτος τόν εἶχαν θέσει ὑπό αὐστηρή παρακολούθηση.

Δέν γνωρίζει, ἐξ ἄλλου, λέει στήν συνέντευξή του, ἄν θά εἶχαν ἐπιτευχθῆ περισσότερα στήν πορεία τοῦ Κυπριακοῦ προβλήματος ἄν δέν εἶχε γίνει τό στρατιωτικό πραξικόπημα στήν 'Ελλάδα. 'Αλλά ἐκεῖνο πού γνωρίζει, εἶναι ὅτι μέχρι τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ κινήματος, ἡ 'Αθήνα διαπραγματευόταν μέ τήν Ἄγκυρα γιά λύση τοῦ Κυπριακοῦ, μέ βάση τήν Ἕνωση.

«Βασιλόφρων»

Στή συνέχεια, ὁ κ. Γρίβας δηλώνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νά παραμένη βασιλόφρων καί μετά τήν κατάργηση τῆς Μοναρχίας στήν 'Ελλάδα καί τοῦτο γιατί «ἀπό πικρή του πεῖρα» μετά τήν δοκιμή τῆς ἀβασίλευτης Δημοκρατίας ἔχει καταλήξει στό συμπέρασμα, ὅτι γιά τήν σημερινή 'Ελλάδα τό πολίτευμα τῆς Δημοκρατίας χωρίς βασιλέα, δέν εἶναι τό κατάλληλο γιά τήν χώρα.

Σέ σχετική ἐρώτηση ἀναφέρει, ὅτι ὁ κ. Παπαδόπουλος δέν τοῦ ἀπηύθυνε πρόσκληση γιά νά μεταβῆ στήν 'Αθήνα γιά τήν διεξαγωγή συνομιλιῶν μετ' αὐτοῦ — καί μετά ἤ ἄνευ τοῦ Μακαρίου — ἐπί τοῦ Κυπριακοῦ.

Ἄν τοῦ γίνη μιά παρόμοια πρόταση, προσθέτει, θά τήν μελετήση καί θά καθορίση τίς προϋποθέσεις ὑπό τίς ὁποῖες θά εἶναι δυνατή ἡ ἔναρξη ἀνάλογων συνομιλιῶν.

'Ακολούθως ὑπογραμμίζει, ὅτι πιστεύει ἀκράδαντα, πώς εἶναι δυνατή ἡ Ἕνωση, ἐνῶ ἀντίθετα, κατά τήν ἄποψή του, ὁ Πρόεδρος Μακάριος δέν θέλει τήν Ἕνωση, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό γεγονότα — τά ὁποῖα ὅμως γεγονότα δέν ἀναφέρονται στήν συνέντευξη αὐτή.

Ὁ κ. Γρίβας μέμφεται, ἐν συνεχεία, τόν 'Αρχιεπίσκοπο, ὅτι τόν ἔθεσε πρό τετελεσμένων γεγονότων, μέ τίς συνθῆκες τῆς Ζυρίχης καί τοῦ Λονδίνου καί τοῦ προσάπτει ὅτι παρέβη τόν ὅρκο του.

Ὁ κ. Γρίβας ἰσχυρίζεται στήν συνέχεια τῆς συνεντεύξεώς του πρός τό «Σπήγκελ», ὅτι ἡ ἐπιρροή τῶν κομμουνιστῶν στά τελευταῖα χρόνια ἐνισχύθη καί ὑποστηρίζει τήν θέση, ὅτι εἶναι ἀδύνατη πιά μιά συμφιλίωση μέ τόν Πρόεδρο Μακάριο, γιατί τούς χωρίζει, κατά τή δική του ἄποψη, χάος.

Καί ἐκφράζει δυσπιστία, κατά πόσον ὁ 'Αρχιεπίσκοπος γνωρίζει πράγματι ποῦ κρύπτεται (ὁ Γρίβας), ὅπως εἶχε δηλώσει ὁ Μακάριος προσφάτως σέ συνέντευξή του πρός τόν Τύπο στήν Λευκωσία.

Ἄν ἐγνώριζε ὁ Πρόεδρος τό κρησφύγετό του, τότε, ἀποφαίνεται ὁ Γρίβας, θά εἶχε ἐπιχειρηθῆ ἤδη ἡ σύλληψή του...

'Αφοῦ ἐπαναλαμβάνει τόν ἰσχυρισμό, ὅτι καταστρώνονται σχέδια εἰς βάρος τῆς ζωῆς του, ἐνῶ ἀμφισβητεῖ τήν γνησιότητα τῆς τελευταίας ἀποπείρας δολοφονίας τοῦ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, καταλήγει μέ τήν διαβεβαίωση, ὅτι θά ὑποταχθῆ στήν θέληση τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καί οὐδενός ἄλλου.

Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος

σία, ξετινάζονταν αὐθόρμητα κι' ἐπαναλαμβάνονταν ἀπό χιλιάδες στόματα».

Οἱ περιγραφές τῆς μεγάλης στιγμῆς πού ζοῦσε ἡ 'Αθήνα, μιᾶς στιγμῆς ὅμοιας μέ τόσες ἄλλες τοῦ ἀνένδοτου ἀγῶνος, πού πρωταγωνιστής ἦταν καί τότε ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, «ἔπεφταν» ἡ μιά πίσω ἀπό τήν ἄλλη στά τηλέτυπα τῶν διεθνῶν εἰδησεογραφικῶν πρακτορείων γιά νά μεταδοθοῦν ἀμέσως ἀπό τά ξένα ραδιόφωνα σ' ὅλες τίς γλῶσσες τοῦ κόσμου:

«Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, νεκρός, βρισκόταν καί πάλι ἐπικεφαλῆς αὐτῆς τῆς γιγαντιαίας διαδηλώσεως. Εἶχε ἡγηθῆ τοῦ ἀγῶνος, μέ σύνθημα «Ἡ Δημοκρατία θά νικήση», ὕστερα ἀπό τήν σύγκρουσή του μέ τόν βασιλέα Κωνσταντῖνο, τό 1965 καί τώρα τόν ἴδιο αὐτόν ἀγῶνα τόν συνεχίζει ὁ λαός.

»Κανείς δέν εἶχε προβλέψει ὅτι, παρ' ὅλο τόν Στρατιωτικό Νόμο καί τήν αὐστηρότατη λογοκρισία στόν Τύπο καί τό ραδιόφωνο, θά μποροῦσε ποτέ νά γίνη αὐτή ἡ κεραυνοβόλος ἐνέργεια».

Τό νόημα αὐτῆς τῆς ἐνέργειας ἐξέφρασε ἕνας ἁπλός ἄνθρωπος μέσα ἀπό τό πλῆθος, πού εἶπε σέ ξένο δημοσιογράφο:

«Παρ' ὅλο πού βρισκόμαστε ἐδῶ γιά νά ἀποτίσουμε ὕστατο φόρο τιμῆς σ' ἕναν Ἐθνικό 'Ηγέτη, ἡ διαδήλωση αὐτή εἶναι κάτι περισσότερο ἀπ' αὐτό. Ὁ 'Ελληνικός Λαός δέν εἶχε τήν εὐκαιρία νά ἐκφράση τήν γνώμη του γιά τό σημερινό στρατιωτικό καθεστώς. Σήμερα ἔχουμε αὐτήν τήν εὐκαιρία νά ἐλπίζουμε ὅτι ὁ κόσμος θά συλλάβη τό μήνυμά μας».

Ἡ ἐκδήλωση ἦταν αὐθόρμητη. Αὐτό δέν μπορεῖ νά τό ἀμφισβητήση κανείς. Στίς αὐστηρά λογοκρινόμενες ἐφημερίδες δημοσιεύθηκε μία λιγόλογη ἀνακοίνωση γιά τόν θάνατο τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου. Καί στίς 2 Νοεμβρίου, τήν προηγουμένη τῆς κηδείας, ἡ λογοκρισία ἐπέτρεπε νά δημοσιευθοῦν αὐτά τά ἐλάχιστα στοιχεῖα, γιά τόν ἡγέτη πού κρατοῦσε σταθερά ἐπί σειρά ἐτῶν τήν πρώτη θέση στά ὀκτάστηλα τῶν ἐφημερίδων:

«Ἡ κηδεία τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου θά τελεσθῆ αὔριον Κυριακήν καί ὥραν 11.30 π.μ. ἐκ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ.

»Κατόπιν ἐκφρασθείσης ὑπό τῆς οἰκογενείας τοῦ Γ. Παπανδρέου ἐπιθυμίας, ἡ κηδεία δέν θά ἔχη ἐπίσημον χαρακτῆρα.

»Ὡς ἐγνώσθη ἡ κυρία Κυβέλη Γ. Παπανδρέου ηὐχαρίστησε τήν Κυβέρνησιν διά τήν προσφοράν της ὅπως ἡ κηδεία λάβη ἐπίσημον χαρακτῆρα καί τελεσθῆ δημοσία δαπάνη, ἐξέφρασε ὅμως τήν ἐπιθυμίαν ὅπως τῆς ἐπιτραπῆ νά ἀσχοληθῆ ἡ ἰδία καί ἡ οἰκογένεια τοῦ ἐκλιπόντος διά τήν τέλεσιν τῆς κηδείας.

»Τήν 9.30 νυκτερινήν τῆς χθές ἡ σορός διεκομίσθη ἀπό τό ναΰδριον τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» εἰς τό παρεκκλήσιον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ, τόν Ἅγιον 'Ελευθέριον. Τήν διακομιδήν τῆς σοροῦ τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου ἀπό τοῦ ναϋδρίου τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» εἰς τόν Ἅγιον 'Ελευθέριον συνώδευσαν ἡ σύζυγος τοῦ ἐκλιπόντος κυρία Κυβέλη, ὁ υἱός του Γεώργιος, ἡ νύμφη του κυρία Μαργαρίτα Α. Παπανδρέου, οἱ ἔγγονοί του, ἄλλοι συγγενεῖς καί πολλοί φίλοι του».

Τά περιστατικά πού δίνουν τήν πραγματική διάσταση τῶν γεγονότων λείπουν ἀπό τήν αὐστηρά λογοκριμένη εἰδησεογραφία. Τά ξένα ὅμως πρακτορεῖα μεταδίδουν ἀπό τήν 'Αθήνα:

«Ἡ σορός τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου ἀναπαύεται στό παρεκκλήσι τοῦ νοσοκομείου τῶν 'Αθηνῶν, ὅπου πέθανε τήν προηγουμένη νύχτα. Συγγενεῖς καί στενοί συνεργάτες του παρακολούθησαν τό πρωΐ μία σύντομη λειτουργία.

»Βουλευταί, πού ἐναλλάσσονται ἀνά τετραμελεῖς ὁμάδες, ἀπαρτίζουν τήν τιμητική φρουρά γύρω ἀπό τό φέρετρο, τό ὁποῖο, σύμφωνα μέ τήν ὀρθόδοξη παράδοση, εἶναι ἀνοιχτό. Ἡ σύζυγος τοῦ 'Ανδρέα Παπανδρέου, Μάργκαρετ καί ὁ μικρότερος γυιός τοῦ νεκροῦ, Γεώργιος, δέχονται συλλυπητήρια.

»Ἕνα ὀδυνηρό περιστατικό μεσολαβεῖ ὅταν ἕνας ἡλικιωμένος ἀπόστρατος στρατηγός φωνάζει βγαίνοντας ἀπό τό παρεκκλήσιο: «Δολοφόνοι, τόν σκοτώσατε! Αἶσχος! Αἶσχος!».

Τήν ἄλλη μέρα, 2 Νοεμβρίου, πάλι τά ξένα πρακτορεῖα καί ραδιόφωνα μεταδίδουν τόν συγκλονισμό ἀπό τό ἀπροσδόκητο πένθος καί τήν συμμετοχή τοῦ Λαοῦ:

«Ἀπό τό πρωΐ ἕνα κατανυκτικό πλῆθος, πού ἦρθε νά τιμήση γιά τελευταία φορά τόν Γεώργιο Παπανδρέου στό παρεκκλήσι τῆς Μητροπόλεως, παρελαύνει ἀδιαλείπτως μπροστά στό φέρετρό του. Ἤρεμο καί σιωπηλό, τό πλῆθος αὐτό, πού προέρχεται ἀπό ὅλα τά κοινωνικά στρώματα, κι' ὅπου ὑπερέχουν οἱ νέοι καί οἱ γυναῖκες, περιμένει στόν δρόμο, σέ μιά ἀτέλειωτη σειρά, ἀπό τό παρεκκλήσι ἕως τήν πλατεία τῆς Μητροπόλεως. Πολλοί κρατοῦν λουλούδια πού θά τά ἀποθέσουν πάνω στό φέρετρο. Πολυάριθμοι εἶναι μέ δάκρυα στά μάτια.

»Στό παρεκκλήσι, δίπλα στό φέρετρο, στέκονται ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, 42 ἐτῶν, μικρότερος γυιός τοῦ ἐκλιπόντος, ἡ μητέρα του, κυρία Κυβέλη Παπανδρέου καί ἡ Μάργκαρετ, σύζυγος τοῦ 'Ανδρέα Παπανδρέου. Ἐπίσης οἱ δύο ἔγγονοί τοῦ Παπανδρέου μέ σοβαρά καί λυπημένα πρόσωπα. Βουλευταί ἐναλλάσσονται στίς τέσσερις γωνίες τοῦ φερέτρου πού εἶναι ἀκάλυπτο. Τά ἔντονα χαρακτηριστικά τοῦ γέρου ἡγέτου δίδουν στήν σορό του τήν μορφή ἐπιτύμβιου κούρου».

Κι' ὅσοι δέν πρόλαβαν τό προσκύνημα, πού συνεχίστηκε ὅλη τήν ἡμέρα, θά πήγαιναν τήν ἑπομένη στήν κηδεία, ἀπό τήν αὐθόρμητη ἀνάγκη νά ἐπιτελέσουν τό διπλό χρέος, πρός τόν ἡγέτη καί τήν ἰδέα πού ἐνσάρκωνε.

Τήν ἡμέρα τῆς κηδείας ἡ λογοκρισία ἐπέτρεπε νά δημοσιευθοῦν μόνο τά ἑξῆς:

«Ὁ νεκρός τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου κηδεύεται, ὡς γνωστόν σήμερον. Ἡ κηδεία θά τελεσθῆ εἰς τόν Μητροπολιτικόν Ναόν καί ἀπό ἐκεῖ, μετά τήν ἐπικήδειον ἀκολουθίαν, ἡ σορός θά μεταφερθῆ εἰς τό Α΄ Νεκροταφεῖον, ὅπου θά ἐνταφιασθῆ. Τήν Κυβέρνησιν θά ἐκπροσωπήση ὁ ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν κ. Σιώρης»...

Καί ἀκολουθοῦσε ἀμέσως προειδοποιητική ἀνακοίνωσις τῆς 'Αστυνομίας:

«Ἡ Διεύθυνσις τῆς 'Αστυνομίας 'Αθηνῶν ἀνακοινοῖ ὅτι, κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας στοιχεῖα τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ἐκμεταλλευόμενα τήν σημερινήν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καί ἐκφοράν τῆς σοροῦ τοῦ τέως πρωθυπουργοῦ Γεωργίου Παπανδρέου, θά ἐπιχειρήσουν νά προκαλέσουν ἀσχημίας καί ἔκτροπα πρός ἐν συνεχεία δυσφημιστικήν, εἰς βάρος τῆς χώρας, ἐκμετάλλευσιν.

»Ἐπειδή, ἡ καθ' οἱονδήποτε τρόπον βεβήλωσις τῆς ἱερότητος οἱασδήποτε θρησκευτικῆς τελετῆς ἤ πομπῆς, εἶναι ἄκρως ἀντίθετος πρός τάς ἑλληνοχριστιανικάς παραδόσεις καί τόν ἐν γένει πολιτισμόν μας καί συνεπῶς ἀπαράδεκτος, οἱ ἁρμόδιοι ἀρχαί θά λάβουν τά ἀναγκαῖα νόμιμα μέτρα, πρός ἀποτροπήν ἐκδηλώσεως πάσης ἀσχημίας».

'Αλλά τό μέγα πλῆθος μέ τό μέγα πάθος, ὅπως θά ἔλεγε μέ τήν ἐπι-

«Αὐτή ἡ φωτογραφία εἶναι γιά νά γνωρίση ὁ κόσμος τούς ἀνθρώπους πού τόν κυβερνοῦν». Αὐτό εἶπε ὁ Γεώργιος Παπανδρέου στόν διευθυντή τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου του κ. Γιάννη Μανουσάκη, ὅταν τοῦ τήν ἔδινε. Ἡ φωτογραφία - ντοκουμέντο, ἔχει ληφθῆ στό Νοσηλευτικό Ἵδρυμα τοῦ Μετοχικοῦ Ταμείου Στρατοῦ κατά τίς πρῶτες μέρες τῆς κρατήσεως καί νοσηλείας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Τήν εἶχαν στείλει στόν Παπανδρέου οἱ Ἰταλοί δημοσιογράφοι, πού τόν εἶχαν ἐπισκεφθῆ στό νοσοκομεῖο καί τήν εἶχαν τραβήξει κρυφά, χωρίς ν' ἀντιληφθοῦν οἱ συνοδοί τους

γραμματικότητά του ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, κατέβηκε ἄφοβα καί βροντοφώναξε σύσσωμο «Δημοκρατία! Δημοκρατία!», «Παπανδρέου, Παπανδρέου», «Ἐλευθερία, Ἐλευθερία».

'Από πολύ νωρίς, τό πρωΐ τῆς Κυριακῆς, ἄρχισε ἀθόρυβα ἡ κοσμοσυρροή πρός τήν περιοχή τῆς Μητροπόλεως. Πλήθη ἦρθαν ἀπό ὅλα τά σημεῖα τῆς πρωτευούσας καί ἀπό τήν ἐπαρχία ὅσοι πρόλαβαν. Ἦταν ἰδιαίτερα τυχεροί, ὅσοι μπόρεσαν νά μποῦν μέσα στόν Μητροπολιτικό Ναό ἤ ἔστω νά βρεθοῦν στήν γύρω πλατεία. 'Ασφυκτικά γεμάτοι καί οἱ γύρω δρόμοι, οἱ πλατεῖες, τά μπαλκόνια, τά παράθυρα τῶν σπιτιῶν, κάθε γωνιά. Κανένας ὑπολογισμός, καμμιά καταμέτρηση τοῦ πλήθους δέν ἦταν δυνατή. Ἑκατοντάδες χιλιάδες λαοῦ ἔδινε τό παρών στό σιωπηλό προσκλητήριο πέντε χρόνια ἀκριβῶς μετά τόν θρίαμβο τοῦ πρώτου ἀνένδοτου ἀγῶνα.

Στίς 11.30 ἄρχισε ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία, πού τήν παρακολουθοῦν ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος καί τρεῖς ἀκόμη πρώην πρωθυπουργοί, πολλοί πρώην ὑπουργοί καί βουλευταί, ἐκπρόσωποι τοῦ ἐξόριστου βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς κυβερνήσεως, τοῦ κ. Κωνσταντίνου Καραμανλή, πρεσβευταί ξένων χωρῶν καί πλῆθος ἄλλοι ἐπίσημοι.

Μέ συγκίνηση καί παλλόμενη τήν φωνή ὁ κοινοβουλευτικός ἐκπρόσωπος τῆς Ἑνώσεως Κέντρου καί στενός συνεργάτης τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου — γηραιότερος ἐκείνου — Νικόλαος Μπακόπουλος ἀποχαιρέτησε διακοπτόμενος ἀπό συνθήματα:

«Προπέμπομεν σήμερον εἰς τήν θείαν αἰωνιότητα, τόν Ἕλληνα, τόν Πολιτικόν, τόν Ἄνθρωπο, τόν Μεγάλον, τόν ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ. Καί τόν ἀποχαιρετῶμεν μέ βαθύ αἴσθημα θαυμασμοῦ διά τό ἔργον του, ὀδύνης διά τήν ἀπώλειάν του, καί εὐγνωμοσύνης διά τήν προσφοράν του.

»Ἦτο τέκνον ἁπλοῦν τοῦ Λαοῦ, υἱός Λευΐτου τῆς Ἐπαρχίας, καί ἀνετράφη μέ τά νάματα τοῦ Χριστιανισμοῦ καί τά διδάγματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, πού χαλυβδώνουν τήν ἀφοσίωσιν πρός τήν Πατρίδα καί τήν θυσίαν δι' αὐτήν.

»Προελθών ἀπό τά σπλάχνα τοῦ Λαοῦ μας, τόν Λαόν ἠγάπησε καί εἰς τήν Ὑπηρεσίαν τοῦ Λαοῦ ἀφιέρωσεν ὅλην τήν ζωήν του. Δύο ἦσαν τά σταθερά ἰδανικά του: ΕΛΛΑΣ καί ΛΑΟΣ. Δι' αὐτά ἠγωνίσθη μέ πίστιν καί μέ πεῖσμα, καί δι' αὐτά ἔπεσεν. Ἔζησε καί ἀπέθανεν ἥρως ἀγώνων εὐγενῶν. 'Αγώνων, τούς ὁποίους διεξήγαγε πάντοτε μέ ἁγνότητα αἰσθημάτων, ἀλλά καί μέ ἄνισα μέσα. Ἄνισα καί ἐσωτερικῶς καί ἐξωτερικῶς. Ἡ σημερινή ἡμέρα δέν προσφέρεται οὔτε διά τήν ἐξιστόρησιν τῶν ἀγώνων του οὔτε διά τήν, Ἐθνικήν πορεῖαν του. Οἱ ἀγῶνες του ὅμως ἀφῆκαν ἀγλαούς τούς καρπούς των. Διότι οἱ μεγάλοι ἄνδρες χαράσσουν τάς ὁδούς πού πρέπει νά βαδίζουν οἱ λαοί, διά νά ἐξασφαλίσουν τό ἰδικόν των καλόν. Τό ἀτομικόν των, τό γενικόν, τό πατριωτικόν, τό ἐθνικόν καλόν. Καί σύ, Μεγάλε Νεκρέ, εἶσαι ἕνας ἀπό τούς Μεγάλους. Εἶσαι ἕνας ἀπό τούς Πολιτικούς Ἡγέτας πού ἀφῆκαν Ἱστορίαν, διότι ἐδημιούργησαν παραδόσεις καί ἀφήνουν πολιτικάς ὑποθήκας, ὅπως ἀφῆκες καί ἐσύ ὑποθήκας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τήν συνισταμένην ὅλου τοῦ βίου σου.

»'Απέδειξες — ὅπως ὁ Μέγας Τσώρτσιλ, ἐπί λέξει εἶπε δι' ἐσέ ὅτι κατέχεις ὅλας τάς ἀρετάς αἱ ὁποῖαι διακρίνουν τούς μεγάλους Ἀρχηγούς, ὅτι εἶσαι ἀντάξιος τῶν περιστάσεων, ἱκανός νά ὁδηγήσης τήν Χώραν σου εἰς τήν πραγματοποίησιν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς της.

»Ἠγωνίσθης ἀγῶνα ποικίλον καί πολυσύνθετον.

»Ἠγωνίσθης τόν καλόν ἀγῶνα διά τάς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας. Τήν δέ περί Ἐλευθερίας ἀντίληψιν σου καθώρισες ὁ ἴδιος ὡς ἑξῆς:

»'Στρατευόμεθα, διεκήρυξες, ὑπό τήν σημαίαν τῆς ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ. Πιστεύομεν, ὅτι μόνον ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἀνταποκρίνεται εἰς τήν ἀξιοπρέπειαν καί τήν ἠθικήν προσωπικότητα τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ὅτι ἡ καθολική ψηφοφορία καί ἡ λαϊκή κυριαρχία ἀποτελοῦν μίαν ἐγγύησιν ὅτι θά προστατευθοῦν καί θά ἐπικρατήσουν τά συμφέροντα τῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων. Καί ὅτι διαθέτει ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἀπέναντι τῶν Καθεστώτων τῆς Βίας δύο μεγάλας ἀρετάς, τόν ἔλεγχον καί τήν ἀστασίαστον διαδοχήν τῶν Κυβερνήσεων. Εἰς δέ τόν περιορισμόν τῆς ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ οὐδέποτε στέργουν οἱ Ἐλεύθεροι Ἄνθρωποι'.

»Ἠγωνίσθης ἐπίσης ἀγῶνα ἀνένδοτον διά τήν τήρησιν τοῦ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ καί τῶν ΝΟΜΩΝ. Καί ὁ Λαός διά τῆς ψήφου του σέ ἐδικαίωσε καί σέ ἐβράβευσε δίς.

»Ἠγωνίσθης ὡσαύτως καί συνήγειρες τά πλήθη διά ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ μέ οὐσιαστικόν περιεχόμενον. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ διά τοῦ λαοῦ καί διά τόν Λαόν.

»'ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ' — ἔγραφες — δέν εἶναι μόνον ἡ δημοκρατική μορφή τοῦ πολιτεύματος, ἀλλά εἶναι γενικώτερον ἡ ἐκδημοκράτησις τῶν Λειτουργιῶν τοῦ Κράτους...

»Ἡ σύγχρονος ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ εἶναι κοινωνική καί οἰκονομική. Σημαίνει κατάργησιν τῆς κοινωνικῆς καί οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας, ἡ ὁποία ἀναπτύσσεται καί ἐπικρατεῖ εἰς βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ ἐργαζομένου Λαοῦ. Σημαίνει κατάργησιν τῆς ψευδοῦς ἀριστοκρατίας τοῦ πλούτου, καθώς ἐπίσης καί τῆς πολιτικῆς ὀλιγαρχίας τῶν φατριῶν. Καί εἶναι τέλος ἠθική καί ψυχική ἔννοια. Σημαίνει πολιτικήν ἀνατροφήν καί διαπαιδαγώγησιν τοῦ Λαοῦ καί αὔξησιν τοῦ Λαϊκοῦ Πολιτισμοῦ.

»Καί συνέδεσες τήν ἔννοιαν τῆς ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ μέ τήν ἔννοιαν τοῦ Λαοῦ. Καί ἐδίδαξες ὅτι τό ἰδεῶδες τοῦ 1ου αἰῶνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας ὑπῆρξεν ἡ Μεγάλη Ἰδέα, ἡ Ἐθνική Ἀποκατάστασις. Τό ἰδεῶδες τοῦ 2ου αἰῶνος εἶναι ἡ Ἐθνική Ἀναγέννησις. Ἐπίσης μεγάλη ἰδέα καί τοῦτο. Καί προσέθεσες, ὅτι ἡ ἐπιδίωξις τῆς Ἐθνικῆς Ἀναγεννήσεως ἀποτελεῖ τό Ἰδανικόν τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Καί διά τοῦτο ὑπῆρξε πολιτικόν σου Ἰδανικόν ἡ Παιδεία τοῦ Λαοῦ καθ' ὅλους τούς τομεῖς, καί καθιέρωσες τήν δωρεάν Παιδείαν, τήν ὁποίαν ἀναδιωργάνωσες μέ νέον πνεῦμα καί νέαν πνοήν.

»Ἠγωνίσθης καί ἕναν ἄλλον ἀγῶνα, διά τόν ὁποῖον ὀφείλουν νά σέ εὐγνωμονοῦν καί ἡ παροῦσα γενεά καί αἱ μέλλουσαι. Μέ τό πολιτικόν σου δαιμόνιον ἐπέτυχες τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπό τόν Κομμουνισμόν, εἰς ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν ὁ μεγάλος αὐτός κίνδυνος ἔτεινε σαφῶς νά κατακτήση ἐνόπλως τήν Ἑλλάδα. Καί σύ ἐπέτυχες τήν ἀναίμακτον ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπό τόν μεγάλον αὐτόν κίνδυνον. Καί ἀπεκλήθης ἔκτοτε ὁ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ.

»Παραλλήλως δέ ἠγωνίσθης τότε μέ τήν ἀκαταμάχητον πειστικότητά σου καί ἐπέτυχες νά τεθοῦν αἱ βάσεις διά τήν ἱκανοποίησιν τῶν ἐθνικῶν μας δικαιωμάτων.

»Οἱ μακροί καί συνεχεῖς ἀγῶνες σου ὑπῆρξαν σκληροί καί σέ ἔφθειραν. Ἔπεσες ἐπί τῶν ἐπάλξεων. Καί φεύγεις ἀπό τήν ζωήν μέ τόν φωτοστέφανον ἑνός νέου Ἀνταίου ὡς ἀγωνιστής ἀπαράμιλλος εἰς τόν ἄριστον καί πολυσύνθετον τῶν ἀγώνων χάριν τοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος τοῦ ἀνταπέδωσεν ἀγάπην μέχρις λατρείας. Ἡ ἐκτίμησις τῶν Ἑλλήνων σέ ἀνέδειξεν εἰς Εἴδωλον τῆς Λαϊκῆς ἀφοσιώσεως, πού σέ καθιέρωσεν ὡς τό Σύμβολον τῶν εὐγενεστέρων πολιτικῶν ἀγώνων.

»ΕΠΕΣΕΣ... Ἀλλά ἡ προσωπικότης σου παραμένει ἀθάνατος. Ἔχεις εἰσέλθει εἰς τήν Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τό στερέωμα τῆς ὁποίας θά διακρίνεσαι ὡς ἀστήρ πρώτου μεγέθους. Θά ἔχης τήν θέσιν πού μόνος σου ἔχεις κατακτήσει!

»ΤΙΜΗΜΕΝΕ ΚΑΙ ΠΟΛΥΚΛΑΥΤΕ ΑΡΧΗΓΕ!

»Βάδιζε τώρα τήν Πορεία τῆς Ψυχῆς. Πορεύου τήν ὁδόν τῆς εἰρήνης. Ἥσυχος ὅτι ἐν ζωῇ ἐξεπλήρωσες εἰς τό ἀκέραιον τό καθῆκον σου ἔναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καί ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

»Καί ἔσο βέβαιος, ὅτι οἱ σπόροι, τούς ὁποίους ἔσπειρες θά βλαστήσουν καί θά ἀποδώσουν τούς καρπούς, πού καί ἐσύ ἀνέμενες καί διά τούς ὁποίους ἠνάλωσες ἑαυτόν.

»Καί αὐτήν τήν ἱερή στιγμή, πού ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος κτυπᾶ μπροστά στό φέρετρό σου, καί πού ἡ Ἱστορία σέ στεφανώνει μέ τήν δόξα της, θέλομε μέσα ἀπό τήν συντριβήν μας νά σέ βεβαιώσουμε πῶς τό «ΠΙΣΤΕΥΩ ΣΟΥ» καί τό «ΠΙΣΤΕΥΩ ΜΑΣ» παραμένουν ἀμετάθετα.

»Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΘΑ ΝΙΚΗΣΗ».

Ὁ κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος κατέθεσε στέφανο στήν σορό καί ἀποχαιρετώντας τόν νεκρό εἶπε μέ συγκίνηση:

«Καταθέτω ἐπί τῆς σοροῦ σου, Γεώργιε Παπανδρέου, στέφανον ἐκ μέρους τῆς Ἐθνικῆς Ριζοσπαστικῆς Ἑνώσεως. Τόν καταθέτω ὅμως καί ἐν ὀνόματι κοινῶν παλαιῶν ἀγώνων, εἰς τούς ὁποίους μᾶς εἶχε καλέσει ἡ φωνή τῆς Ἑλλάδος. Τόν καταθέτω, ἐν ὀνόματι παλαιᾶς συνεργασίας καί φιλίας. Τόν καταθέτω, τέλος, διατί νά τό ἀποσιωπήσω καί αὐτό; — καί ἐν ὀνόματι τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐχώρισαν, ἀλλά μᾶς ἐχώρισαν εἰς τόν στίβον τῆς Δημοκρατίας.

»Θά ἦτο βαρύ εἰς ἠθικάς συνεπείας, ἐάν αἱ νέαι γενεαί ἐσχημάτιζαν τήν ἐντύπωσιν ὅτι τά χάσματα μεταξύ ἡμῶν τῶν παλαιοτέρων εἶναι ἀγεφύρωτα. Καί ὅτι τά γεφυρώνει μόνο ὁ τάφος. Ἐάν ἦσαν ἀγεφύρωτα, δέν θά εἶχε ἀπό ποῦ νά περάση ἡ Ἑλλάς.

»Ἡ Ἑλλάς δέν εὑρίσκεται ὁλόκληρη καί δέν στέκεται σταθερά εἰς καμμίαν ἀπό τάς δύο ἀμμώδεις ὄχθας τοῦ ρεύματος τῆς ἱστορίας.

»Ἡ Ἑλλάς ἵσταται πάντοτε εἰς τήν γέφυραν, ἡ ὁποία ἑνώνει ὅλους. Γνωρίζομεν ἀπό τήν παλαιάν συνεργασίαν μας, ὅτι πρός αὐτήν τήν γέφυραν — πρός τήν Ἑλλάδα — ἦσαν ἐστραμμένα τά βλέμματά σου. Καί εἶμαι βέβαιος, ὅτι καί τά τελευταῖα βλέμματα, πού ἔρριξες εἰς τόν μάταιον τοῦτον κόσμον, ἦσαν ἐστραμμένα, κατηυθύνοντο πρός αὐτήν.

»Μόνον Ἰδέαι, ὅπως ἡ Ἑλλάς καί ἡ Ἐλευθερία, εἶναι δυνατόν κάπως νά ἑνώνουν τήν Ματαιότητα μέ τό Αἰώνιον.

»Γεώργιε Παπανδρέου, σέ ἀποχαιρετῶ!»

Ὥρα 12.20 ἡ τελετή ἔχει τελειώσει καί δέκα λεπτά ἀργότερα ἡ πομπή, πού σέ λίγο θά εἶχε τεράστιο μῆκος, ἐγκαταλείπει τήν Μητρόπολη. Ἀκολούθησε τήν κατάμεστη ὁδό Μητροπόλεως γιά νά συναντήση κοσμοπλημμύρα στήν πλατεία Συντάγματος καί τήν ὁδό Φιλελλήνων. Τό φέρετρο ἦταν σκεπασμένο μέ τήν ἑλληνική σημαία καί τέσσερες βουλευτές τῆς Ἑνώσεως Κέντρου κρατοῦσαν τίς ταινίες. Ἕνα μικρό κλαδί ἀπό πεῦκο εἶχε σταλῆ ἀπό τό Καλέντζι, τό χωριό τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου.

Τά πρῶτα ἐπεισόδια σημειώθηκαν μέ τήν ἔξοδο τῆς πομπῆς στήν πλατεία Συντάγματος. Μετέδωσαν τά ξένα Πρακτορεῖα:

«Τά πρῶτα ἐπεισόδια μεταξύ τῶν ἀστυνομικῶν καί τῶν νεαρῶν πού κραύγαζαν ἀντικαθεστωτικά συνθήματα ἔλαβαν χώρα στήν πλατεία Συντάγματος, στό κέντρο τῆς πόλεως, ἐνῶ διήρχετο ἡ σορός τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ ἀκολουθουμένη ἀπό τούς στενούς συγγενεῖς του καί τά ἠγετικά στελέχη τοῦ πολιτικοῦ κόμματός του. Τό πλῆθος κραύγαζε: «Παπανδρέου, Παπανδρέου», «Εἶσαι ὁ πρωθυπουργός μας», «Σήμερα ψηφίζουμε» καί «Κάτω ὁ φασισμός». Ἀστυνομικοί καί ἄνδρες τῆς Ἀσφαλείας στέκονταν κοντά καί φαίνονταν ἀμήχανοι.

»Ξαφνικά ὅρμησαν, περικύκλωσαν μιά ὁμάδα νέων, τά συνθήματα τῶν ὁποίων φαίνονταν περισσότερο προκλητικά, καί ἀφοῦ τούς ἀπώθησαν καί τούς ἐκτύπησαν μέ τά γκλόμπς, συνέλαβαν τρεῖς νέους καί μιά κοπέλλα.

»Σ' ὅλο τό μῆκος τοῦ δρόμου, τρία περίπου χιλιόμετρα, πού ὡδηγοῦσε ἀπό τήν Μητρόπολη στό Νεκροταφεῖο, ἕνα τεράστιο πλῆθος στεκόταν στά πεζοδρόμια, στά παράθυρα καί στίς ταράτσες τῶν σπιτιῶν. Καί τό πλῆθος αὐτό ἐφώναζε: «Δημοκρατία», «Παπανδρέου», «θά εἶσαι πάντα ἀρχηγός μας», «Ἀθάνατος». Πολλοί σήκωναν ψηλά τά χέρια σχηματίζοντας μέ τά δάχτυλά τους τό περίφημο σημεῖο τῆς νίκης».

Ἡ νεκρική πομπή ἔκανε μιά ὥρα γιά νά καλύψη τά τρία χιλιόμετρα ἀπό τόν ναό μέχρι τό Α΄ Νεκροταφεῖο. Καί ὅταν ἡ κεφαλή της ἔφθασε στήν πλατεία Ἀναπαύσεως ἡ οὐρά της βρισκόταν ἀκόμη στήν λεωφόρο Ἀμαλίας.

Ὥρα 1.35 ἔγινε ἡ τελετή τῆς ταφῆς. Μιά χούφτα χῶμα ἀπό τό Καστρί ρίχτηκε στόν τάφο, πού τόν σκέπασαν ὕστερα ἀπό λίγο τετρακόσια περίπου στεφάνια.

Τό πλῆθος πού ἦταν συγκεντρωμένο γύρω ἀπό τό νεκροταφεῖο ἔπρεπε νά διαλυθῆ. Ἀστυνομική δύναμη ἐπενέβη καί μέ προσεκτικές ἐνέργειες, κυρίως μέ αὐτοκίνητα, διέλυσε τό πλῆθος.

Παρά ταῦτα στούς γύρω δρόμους ἔγιναν συλλήψεις σαράντα συνολικά ἀτόμων, κυρίως νέων. Καί τό ἴδιο βράδυ δόθηκε στή δημοσιότητα κυβερνητική ἀνακοίνωση γιά τά ἐπεισόδια, πού ἔλεγε:

«Ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως ἀνακοινοῦται ὅτι, εἰς χθεσινήν ἀνακοίνωσιν τῆς Διευθύνσεως Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν ἀνεφέρετο ὅτι, κατ' ἀσφαλεῖς πληροφορίας, ὡρισμένα ἄτομα θά ἐπεχείρουν κατά τήν διάρκειαν τῆς κηδείας τοῦ τέως πρωθυπουργοῦ Γ. Παπανδρέου, ὅπως προκαλέσουν ἀσχημίας καί ἔκτροπα πρός, ἐν συνεχείᾳ, δυσφημιστικήν, εἰς βάρος τῆς χώρας, ἐκμετάλλευσιν. Ἐπίσης διά τῆς αὐτῆς ἀνακοινώσεως προειδοποιοῦντο οἱ ὑποψήφιοι ταραξίαι, ὅτι θά κινηθῆ ἐναντίον των ὁ νόμος ἐφ' ὅσον ἤθελον, τυχόν, ἀποπειραθῆ νά προκαλέσουν ἀσχημίας. Ἀτυχῶς, αἱ πληροφορίαι ἐπηλήθευσαν. Εὐάριθμοι ταραξίαι, μή σεβασθέντες τήν ἱερότητα τῆς θρησκευτικῆς τελετῆς τῆς κηδείας, ἐβεβήλωσαν ταύτην δι' ἀναρμόστων ἐκδηλώσεων αἱ ὁποῖαι ἔτεινον πρός δημιουργίαν ἐκτρόπων. Κατόπιν τούτων, ἡ Ἀστυνομία προέβη εἰς τήν σύλληψιν τεσσαράκοντα (40) ταραξιῶν ἵνα διασφαλισθῆ ἡ περαίωσις τῆς κηδείας ἐντός τῶν πλαισίων τῆς ἐπιβεβλημένης θρησκευτικῆς τάξεως, κοσμιότητος καί εὐπρεπείας. Οἱ συλληφθέντες παραπέμπονται, ἐντός τῆς αὔριον, ἐνώπιον τοῦ ἁρμοδίου δικαστηρίου».

Στίς 5 Νοεμβρίου οἱ συλληφθέντες ὁδηγήθηκαν στό Ἔκτακτο Στρατοδικεῖο. Οἱ τριάντα ἕξη καταδικάσθηκαν σέ ποινές φυλακίσεως ἀπό τέσσερα χρόνια καί ὀκτώ μῆνες μέχρι δεκαοκτώ μῆνες.

Ἐξ ἄλλου στόν λογοκρινόμενο ἀθηναϊκό Τύπο ἐπετράπη νά δημοσιεύση τήν ἑπομένη (4 Νοεμβρίου) τήν ἀκόλουθη περιγραφή γιά τήν κηδεία:

«Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἐπορεύθη χθές πρός τήν τελευταία του κατοικία. Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη τήν 11.30 π.μ. στόν Μητροπολιτικό ναό τῶν Ἀθηνῶν, χοροστατοῦντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου. Μετά τό πέρας τῆς ἀκολουθίας ἐξεφώνησαν ἐπικηδείους, ὁ κ. Νικόλαος Μπακόπουλος καί ἐν συνεχεία ὁ κ. Παναγ. Κανελλόπουλος.

»Στήν σορό τοῦ μεταστάντος κατετέθησαν πολλοί στέφανοι. Μεταξύ αὐτῶν ἦσαν τοῦ Ἀντιβασιλέως, τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ κ. Παν. Κανελλοπούλου, τοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ, πολλῶν φίλων τοῦ μεταστάντος, τῶν πρεσβειῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, Μεγάλης Βρεταννίας, Γαλλίας, Δυτικῆς Γερμανίας καί ἄλλων χωρῶν.

»Κατά τήν νεκρώσιμη ἀκολουθία παρέστησαν ἐκτός τῆς οἰκογενείας καί τῶν συγγενῶν τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Ἀντιβασιλέως πολιτικός σύμβουλος αὐτοῦ, πρέσβυς κ. Β. Παπαδάκης, ὁ ὑφυπουργός Οἰκονομικῶν κ. Σιώρης ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, οἱ κ.κ. Π. Κανελλόπουλος καί Ι. Παρασκευόπουλος, ὁ κ. Νικ. Μπακόπουλος, πολλοί φίλοι τοῦ μεταστάντος, οἱ πρεσβευταί τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, Γαλλίας, Δυτικῆς Γερμανίας, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, πολλοί διπλωματικοί ἐκπρόσωποι ξένων χωρῶν καί ἄλλοι.

»Μετά τήν ἐκφώνηση τῶν ἐπικηδείων, ἐσχηματίσθη νεκρική πομπή, ἡ ὁποία ἐξεκίνησε ἀπό τόν Μητροπολιτικό ναό τήν 12.30 μ.μ.

»Προηγοῦντο οἱ στέφανοι, οἱ φέροντες τά παράσημα τοῦ ἐκλιπόντος, οἱ ἱερεῖς καί ἀμέσως κατόπιν ἡ νεκροφόρος, πλαισιουμένη ἀπό τούς φίλους τοῦ ἐκλιπόντος. Ἀκολουθοῦσαν ἡ οἰκογένεια, οἱ συγγενεῖς καί πολλοί φίλοι τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου.

»Ἡ πομπή διά τῶν ὁδῶν Μητροπόλεως, Φιλελλήνων, τῆς λεωφόρου Ἀμαλίας καί τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως, κατηυθύνθη πρός τό Α΄ Νεκροταφεῖο, ὅπου καί περί τήν 1.30 μ.μ. ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμός».

Πέρα ἀπό τό κείμενο αὐτό, δημοσιεύθηκαν καί ἀνακοινώσεις τοῦ τότε γενικοῦ διευθυντοῦ Τύπου καί Πληροφοριῶν κ. Β. Σταματοπούλου, κατά τίς ὁποῖες «ἡ ἀπόπειρα μετατροπῆς τῆς κηδείας τοῦ Γ. Παπανδρέου εἰς πολιτικήν ἐπίδειξιν κατά τῆς Κυβερνήσεως ἀπέτυχε παταγωδῶς», διότι ἐπρόκειτο μόνο «περί μίας συνήθους συγκεντρώσεως εἰς τοιαύτας περιπτώσεις καί τό προϋπολογισθέν «μέγα πλῆθος» περιωρίσθη εἰς ὠργανωμένας νησῖδας ἀξιοθρηνήτων κεκρακτῶν».

Δύο ἄλλες δηλώσεις ὑπῆρξαν — ἡ πρώτη, τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου ἀπό τό ἐξωτερικό, δέν εἶδε φυσικά τότε τό φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἔλεγε:

«Εἶμαι βαθύτατα συγκινημένος ἀπό τόν θάνατο τοῦ πατέρα μου καί τίς τραγικές συνθῆκες πού ὡδήγησαν σ' αὐτόν καί δέν μοῦ ἐπέτρεψαν νά βρίσκομαι κοντά του. Ἦταν πάντα ἕνας γενναῖος μαχητής καί ἕνα λαμπερό σύμβολο τῆς Δημοκρατικῆς Ἑλλάδος καί τοῦ ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Ἐπέτρεψαν στήν οἰκογένειά του νά παραστῆ στήν κηδεία. Ἐκμεταλλεύονται τόν θάνατο ἑνός Δημοκράτη πού πάντα τούς πολέμησε. Ἀποτελεῖ προσβολή. Ὁ θάνατος τοῦ πατέρα μου θά βαραίνει πάντα τήν συνείδησή τους».

Ἡ ἄλλη, ἡ μόνη πού ἐπετράπη ἀπό τήν λογοκρισία νά δημοσιευθῆ στίς ἐφημερίδες τῆς 2ας Νοεμβρίου, ἦταν τοῦ πρώην πρωθυπουργοῦ κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλου, πού ἔλεγε:

«Ἐκφράζω τήν βαθεῖαν θλῖψιν μου διά τόν θάνατον τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου. Ἡ προσωπικότης καί ἡ φωνή του συνεδέθησαν ἐπί πενήντα ἔτη μέ τήν Ἑλληνικήν Ἱστορίαν. Ὑπῆρξε δι' ἐμέ τιμή, ὅτι κατά τάς τελευταίας φάσεις τῆς ἑλληνικῆς κοινοβουλευτικῆς ζωῆς εἶχα κύριον ἀντίπαλον τοιοῦτον ἄνδρα. Ἀλλά αἱ σκέψεις μου στρέφονται πρό πάντων πρός παλαιούς κοινούς ἀγῶνας ὑπέρ τῆς Ἐλευθερίας, κατά τόν δεύτερον μέγαν πόλεμον καί κατά τά ἐπακολουθήσαντα σκληρά ἔτη, καθώς καί πρός τήν κοινήν πικράν τύχην, μέ τήν ὁποίαν καί ἔκλεισεν ἡ ζωή του».

Αὐτή ἡ «πικρή τύχη» ἄρχιζε γιά τόν Γεώργιο Παπανδρέου τή νύχτα τῆς 20ῆς πρός τήν 21η Ἀπριλίου τοῦ 1967 μέ τήν σύλληψή του.

ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ: Ἡ σύλληψη τοῦ Γ. Παπανδρέου καί ἡ κράτηση.

Γιά τήν συλλογή τῶν στοιχείων, τήν καταγραφή τῶν ἀφηγήσεων καί τήν παρουσίαση, συνεργάστηκαν οἱ συντάκτες τοῦ «Βήματος» κ.κ.:
ΒΙΚΤΩΡ ΝΕΤΑΣ
ΕΡ. ΜΠΑΡΤΖΙΝΟΠΟΥΛΟΣ
καί ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΤΣΗΣ

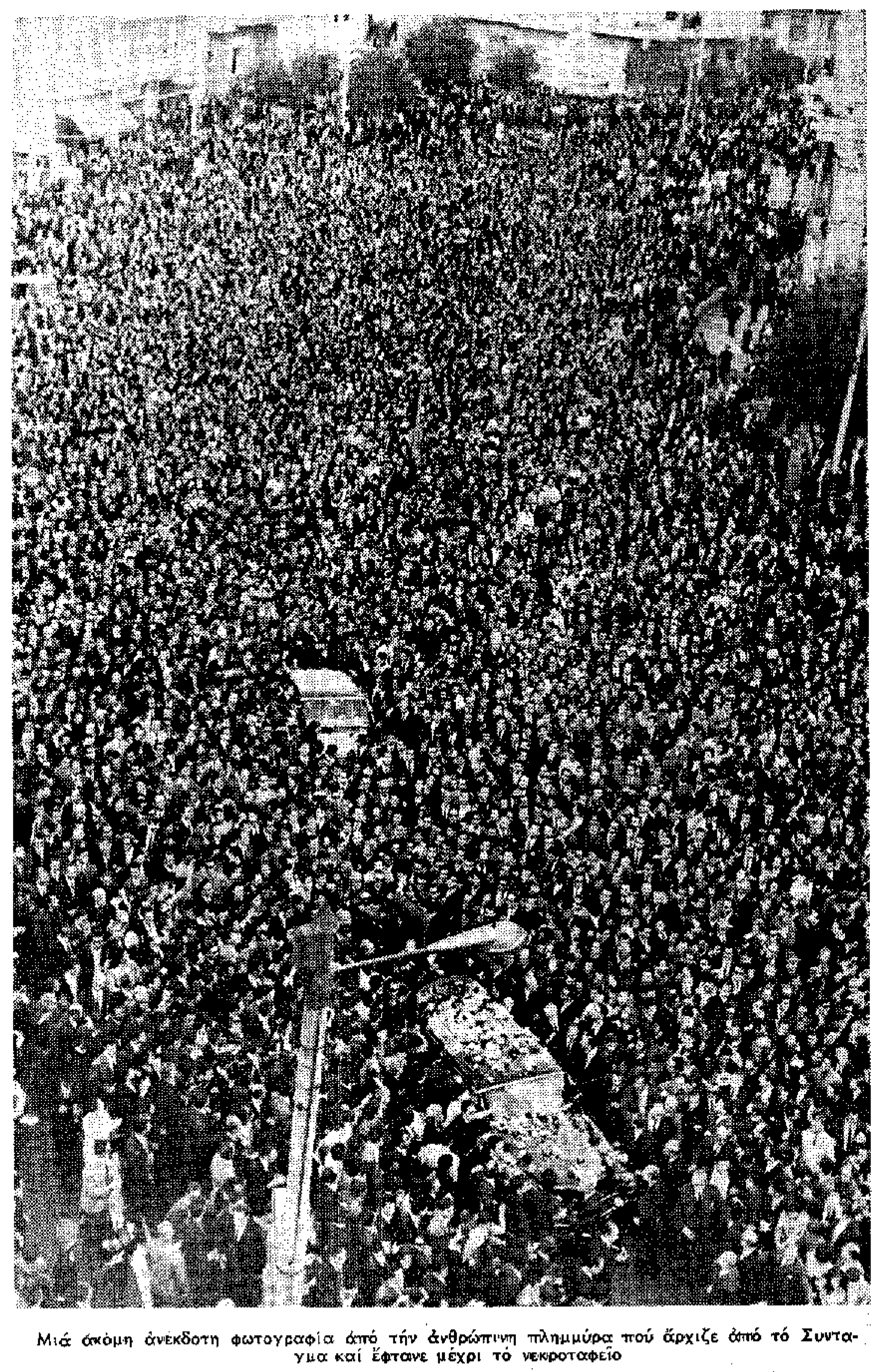

Μιά ἀκόμη ἀνέκδοτη φωτογραφία ἀπό τήν ἀνθρώπινη πλημμύρα πού ἄρχιζε ἀπό τό Σύνταγμα καί ἔφτανε μέχρι τό νεκροταφεῖο

Μιά ἀνέκδοτη φωτογραφία ἀπό τίς συλλήψεις κατά τήν κηδεία τοῦ Γ. Παπανδρέου

Τοποθετήσεις ἐπιθεωρητῶν ἐκπαιδεύσεως

Μέ ἀπόφαση τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας μετατίθενται μέ αἴτησή τους οἱ παρακάτω ἐπιθεωρητές Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως καί τοποθετοῦνται στίς ἀκόλουθες ἐκπαιδευτικές περιφέρειες:

Δημ. Κόντης, Β΄ Διαμερίσματος Ἀθηνῶν, Δημ. Δροσόπουλος, Δ΄ Ἀνατολικῆς Ἀττικῆς, Θ. Γιαννακούρας, Δ΄ Διαμερίσματος Πειραιῶς, Χαρ. Στούμπας, Χαλκίδος καί Ἀλ. Χαραλαμπόπουλος, Αἰγιαλείας.

Ἐξ ἄλλου, τοποθετοῦνται οἱ ἐπιθεωρηταί Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Νικ. Λυμπέρης στήν περιφέρεια Λήμνου καί Γ. Βασιλονικολός στήν περιφέρεια Μουζακίου.

Φυλάκιση 7 ἐτῶν γιά ἀπόπειρα ἀνθρωποκτονίας

Σέ φυλάκιση ἑπτά ἐτῶν καταδικάσθηκε χθές ἀπό τό Κακουργιοδικεῖο Πειραιῶς ὁ Χαράλ. Παπαπαναγιώτου, 56 χρονῶν, κατηγορούμενος γιά ἀπόπειρα ἀνθρωποκτονίας, ὁπλοφορία καί ὁπλοχρησία. Ὁ Παπαπαναγιώτου στίς 10 Ἀπριλίου 1973 στό χωριό Μακρυνή Δωρίδος εἶχε πυροβολήσει καί εἶχε τραυματίσει σοβαρά τόν ἀνηψιό του Πολύκαρπο, 32 χρονῶν, μέ τόν ὁποῖο εἶχε οἰκονομικές διαφορές.

Αὔξηση ἀμοιβῶν ζητοῦν οἱ πολ. μηχανικοί

Ὁ Σύλλογος Πολιτικῶν Μηχανικῶν Ἀθηνῶν μέ ἔγγραφό του πρός τόν ὑπουργόν Δημ. Ἔργων ζητεῖ τήν ἔκδοση διατάγματος γιά τήν ἀναθεώρηση τοῦ κώδικος ἀμοιβῶν μηχανικῶν. Στό ἔγγραφο τονίζεται ὅτι οἱ ἀμοιβές τῶν μηχανικῶν ὑπολείπονται κατά πολύ τῶν ἀμοιβῶν σέ ἄλλες χῶρες καί ὅτι γιά τό ἴδιο θέμα ὑπάρχει ἀπό ἀρκετό καιρό εὐνοϊκή εἰσήγηση τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἑλλάδος.

ΙΑΤΡΟΣ
ΝΙΚ. ΠΑΤΕΛΑΡΟΣ
ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΟΣ - ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ
Δέχεται Ἀκαδημίας 64 (ἔναντι Λυρικῆς Σκηνῆς) 5.30 — 8.30 μ.μ., πλήν Σαββάτου, Τηλέφ. 603.449.